

Nr 71

Utlåtande i anledning av motioner om undantag från strejkrätt för besiktningsveterinär vid nödslakt.

Andra lagutskottet har behandlat två till lagutskott hänvisade motioner, I: 167 av herr *Pettersson, Harald, m. fl.* samt II: 187 av herrar *Gustafsson* i Stenkyrka och *Glimnér*.

I motionerna, vilka är likalydande, har hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte

1. uttala sig för att i kollektivavtal besiktningsveterinärernas arbete vid nödslakt undantages från strejkrätt, samt

2. anhålla att, i det fall sådant avtal inte kommer till stånd, förslag förelägges riksdagen om införande av tjänstepliktslag för besiktningsveterinärer med avseende på nödslakt.»

Utskottet har, i den ordning 46 § riksdagsordningen föreskriver, inhämtat yttrande över motionerna från kungl. veterinärstyrelsen och statens avtalsverk. Därjämte har, på utskottets begäran, Lantbruksförbundet och Sveriges akademikers centralorganisation (SACO) yttrat sig över motionerna.

Motionerna

I motionerna erinras inledningsvis om vissa nu gällande arbetsmarknadsöverenskommelser, vari skyddet mot s. k. samhällsfarliga konflikter regleras. Vidare framhålls att statsmakterna vid ett par tillfällen då risk för allvarliga störningar av viktiga samhällsfunktioner förelegat funnit särskilda åtgärder erforderliga. Som exempel på statliga verksamhetsområden, där en total arbetsinställelse inte torde komma att accepteras, anger motionärerna försvaret, rätts- och polisväsendet samt »i viss utsträckning» vården av behövande och omhändertagna. Motionärerna anför härefter:

Trots viljan till uppgörelse i godo och önskan om undvikande av stridsåtgärder har sådana inte heller alltid uteblivit på den statliga sektorn. Därvid har många gånger en utomstående tredje part drabbats hårdast. Den s. k. SACO-konflikten på hösten 1966 fick för slakterinäringen allvarliga konsekvenser bl. a. genom att besiktningsveterinärerna gick i strejk. Det medförde att driften vid slakterierna måste inställas, vilket hade till följd att folkförsörjningen råkade i obalans och att slaktdjursproducenterna fick vidkännas avsevärda ekonomiska förluster. Den allvarligaste konsekvensen av konflikten var dock att, trots hemställan om dispens hos SACO att besikt-

ningsveterinärerna måtte undantas från strejkvarslet, dessa vägrade att utföra besiktning och bakteriologisk undersökning vid nödslakt av sjuka och skadade djur. Eftersom denna besiktning enligt lagen om köttbesiktning m. m. av den 20 mars 1959 måste ske i omedelbar anslutning till slakten, kan alltså, i ett strejkläge, nödslakt inte utföras utan risk för total förlust av djurets värde för de drabbade jordbrukarna. Detta kan i sin tur medföra att nödslakten inte kommer till stånd, vilket ur djurskyddssynpunkt får allvarliga följder. Det kan också resultera i att uppfödarna själva utför nödslakten, vilket på grund av utebliven besiktning kan medföra betydande risker vid konsumtionen av dessa varor.

Gällande bestämmelser m. m.

Med *nödslakt* avses enligt lagen (1959: 99) om köttbesiktning m. m. slakt av djur, som på grund av sjukdom eller olyckshändelse befunnits bära avlivs. Enligt 12 § i lagen får nödslakt, om köttet är avsett till människoföda, ske endast vid sanitetsavdelning, som inrättats vid kontrollslakteri eller offentligt slakthus eller, om veterinärstyrelsen medger det, vid sanitetsavdelning som inrättats vid annan slakteriinrättning. Om sjukdomsförloppet eller olyckshändelsens svårighetsgrad föranleder det, får djuret omedelbart avlivas på den plats där det befinner sig, dock under förutsättning att djurkroppen, därest köttet är avsett till människoföda, genast förs i ostyckat tillstånd till sanitetsavdelning för uppslaktning och besiktning. Har nödslakt av kalv, får, get, svin eller föl, som utsatts för olyckshändelse, skett på den plats där djuret befann sig, får djurägaren utan iakttagande av nyssnämnda bestämmelser använda köttet i sitt eget hushåll.

Rörande frågan om *skyddet mot samhällsfarliga konflikter*, vilken för den privata arbetsmarknadens del regleras genom det s. k. Saltsjöbadsavtalet år 1938, har avtal träffats mellan staten och kommunförbunden å ena sidan och de offentliga tjänstemännens huvudorganisationer å den andra, för statstjänstemännens del genom det s. k. Slottsbacksavtalet. Enligt detta avtal kan part, som förmenar att en konflikt är ägnad att otillbörligt störa viktiga samhällsfunktioner, påkalla förhandling med motparten i syfte att undvika, begränsa eller häva konflikten. Kan enighet inte uppnås vid sådan förhandling, äger enligt avtalet part hänskjuta till en särskild nämnd — statstjänstemännens — att pröva om konflikten är samhällsfarlig. Finner nämnden detta vara fallet, skall den hemställa till parterna att undvika, begränsa eller häva konflikten. Fredsplikt råder under två veckor från det frågan hänskjutits till nämnden, och nämnden kan, om den behöver rådrom, förordna om ytterligare en veckas uppskov.

I samband med reformen angående de offentliga tjänstemännens förhandlingsrätt m. m. uttalade föredragande departementschefen i propositionen (prop. 1965: 60, s. 108 ff.) att principiell skillnad inte borde göras

mellan allmän och enskild verksamhet, när det gäller frågan med vilka medel samhället bör skydda sig mot samhällsfarliga konflikter. Departementschefen avvisade tanken på generella undantag från rätten till fackliga stridsåtgärder för särskilda grupper av tjänstemän. Inte heller lagrådets majoritet ansåg att särskilda tjänstemannakategorier borde undantas från rätten till stridsåtgärder. Lagrådets majoritet uttalade i detta sammanhang, att det torde möta närmast oöverstigliga svårigheter att i lag avgränsa de offentliga verksamhetsområden, där med hänsyn till samhällseliga intressen arbetsinställelse inte kan tolereras. För ändamålet skulle erfordras ingående undersökningar av förhållandena inom olika verksamhetsgrenar och överväganden rörande varjehanda tänkbara konfliktfall. Värde av gränsdragningen skulle med hänsyn till omöjligheten att förutse utvecklingen ändå bli tvivelaktigt. Enligt lagrådets majoritet var det därför nödvändigt eller i varje fall lämpligt att behandla frågan om användning av fackliga stridsmedel enhetligt för alla grenar av offentlig verksamhet. Förslaget i propositionen att någon skillnad inte skulle gälla mellan olika tjänstemannakategorier eller verksamhetsområden i fråga om rätten till stridsåtgärder godtogs av riksdagen.

De huvudavtal, som gäller på det offentliga tjänstemannaområdet, innehåller såsom förut berörts bl. a. regler om inrättande av central nämnd i syfte att förhindra samhällsfarliga arbetskonflikter. I fråga om betydelsen av dessa regler uttalade departementschefen bl. a. följande.

Visserligen finns det inga formella garantier för att nämnden skall kunna fatta beslut; den är nämligen paritetiskt sammansatt och varje ledamot har en röst. Ej heller är parterna rättsligt förpliktade att följa nämndens rekommendationer. Men enligt min mening innebär dessa avtal, som vilar på förtroende för organisationernas vilja och förmåga att under ansvar utöva sin maktställning, ändå avsevärda garantier mot samhällsfarliga konflikter inom det offentliga tjänstemannaområdet. Särskilt vill jag framhålla betydelsen av den utsträckt fredsplikt efter förhandlingssammanbrott, som parterna underkastat sig och som möjliggör ingående överväganden om verkningarna av en förestående konflikt. Det hade enligt min mening icke varit lämpligt att låta nämnden med för parterna bindande verkan avgöra, huruvida en konflikt med hänsyn till föreliggande samhällsintressen kan tillåtas eller icke. Inom det offentliga tjänstemannaområdet bör det vara statsmakterna förbehållet att bestämma därom. Ingen ifrågasätter Kungl. Maj:ts och riksdagens rätt att tillgripa tvångslagstiftning till skydd för vitala samhällsintressen.

Remissyttrandena

Avtalsverket, veterinärstyrelsen och SACO avstyrker bifall till motionerna medan Lantbruksförbundet i sitt yttrande förklarar sig understryka vikten av bestämmelser i enlighet med motionärernas förslag.

Avtalsverket anför bl. a.

Skulle besiktningsveterinärer, som utför nödslakt, genom avtal eller lag-

stiftning undantas från rätten till stridsåtgärder, måste enligt avtalsverkets mening motsvarande undantag göras för åtskilliga andra tjänstemannakategorier beträffande vilka det med lika starka eller starkare skäl kan göras gällande att de inte bör få omfattas av arbetskonflikt. De skäl som under förarbetena till förhandlingsrättsreformen åberopades mot tanken att i lag ange på vilka områden arbetskonflikter inte kunde få förekomma är enligt avtalsverkets mening utomordentligt starka. Dessa skäl kan med samma tyngd åberopas mot en ordning som innebär att sådana områden anges i avtal. Enligt avtalsverkets mening bör frågan om konflikts samhällsfarlighet — såsom också förutsatts i Slottsbacksavtalet — prövas från fall till fall. Vid en sådan bedömning torde böra beaktas inte endast vilken eller vilka kategorier konflikten omfattar utan även konflikten omfattning, sannolika långvarighet och andra omständigheter.

Veterinärstyrelsen anser att varken djurskyddssynpunkten eller andra skäl talar för bifall till motionerna. Styrelsen framhåller att det är djurägarens skyldighet att ta vård om sitt djur och se till att det icke åsamkas lidande. Han kan låta avliva djuret för att förhindra lidande hos detta. Enligt styrelsen får avlivande och eventuell destruktion eller nedgrävning utföras av djurägare eller slaktare eller annan lämplig person. Styrelsen erinrar om att erforderliga råd om sjukdom, avlivande, smittfarlighet m. m. kan erhållas även från andra veterinärkategorier än besiktningsveterinärer.

SACO förklarar att genom huvudavtalets bestämmelser möjlighet skapats för arbetsmarknadens parter att få en noggrann och objektiv bedömning av samhällsfarligheten av en eventuell konflikt. Organisationen anför vidare.

Det av motionärerna åberopade skälet att en strejk kan medföra ekonomiska förluster för slakterinäringen och jordbrukarna kan ej tillerkännas något beaktande. Stridsåtgärder måste i allmänhet — var de än sätts in — direkt eller indirekt medföra förluster också för tredje man. Någon anledning att slakterinäringen och jordbrukarna skall inta en särställning föreligger ej.

Ur djurskyddssynpunkt behöver icke befaras några följder av strejk, som omfattar även nödslaktsbesiktning, då djuret omedelbart kan avlivas för att inte åsamkas lidande.

Lantbruksförbundet uttalar bl. a. följande.

Köttbesiktningen vid nödslakt skall ske i omedelbar anslutning till slakten. En strejk innebär därför en mycket stor risk för att en nödslaktad kropp inte kan tas till vara. Till följd härav kan befaras att djuret inte slaktas, eftersom djurägaren icke utan besiktning kan utfå någon ersättning för det nödslaktade djuret. Härigenom kan djuret åsamkas ett stort lidande. Möjligheten är också stor att djuret hemslaktas, varvid köttet på grund av utebliven besiktning kan orsaka sjukdom vid konsumtion.

Utskottet

Genom 1965 års förhandlingsrättsreform tillerkändes de offentliganställda tjänstemännen rätt att tillgripa fackliga stridsåtgärder vid arbetskonflikt.

Enligt propositionen i ämnet borde något undantag från denna rätt icke göras för några tjänstemannakategorier eller verksamhetsområden, varken av hänsyn till samhällets behov av skydd mot s. k. samhällsfarliga konflikter eller av andra skäl. Förslaget i denna del godtogs av riksdagen.

I förevarande motioner hävdas att 1966 års avtalsrörelse fick allvarliga konsekvenser för slakterinäringen, särskilt genom att besiktningsveterinärerna gick i strejk och vägrade att utföra bl. a. besiktning vid nödslakt av sjuka eller skadade djur. Eftersom sådan besiktning enligt lagen om köttbesiktning måste göras i omedelbar anslutning till slakten, kan enligt motionärerna nödslakt inte utföras i ett strejkläge utan att djurägaren riskerar totalförlust av djurets värde. Detta kan leda till att nödslakten inte utförs, vilket medför allvarliga följder även ur djurskyddssynpunkt. Motionärerna kräver att besiktningsveterinärerna via kollektivavtal eller tjänstepliktslagstiftning skall undantas från strejkrätt vid nödslakt.

I yttranden till utskottet har statens avtalsverk, veterinärstyrelsen och SACO avstyrkt bifall till motionerna. Enligt avtalsverkets mening måste, därest besiktningsveterinärer skulle undantas från rätten till stridsåtgärder, motsvarande undantag göras för åtskilliga andra tjänstemannakategorier beträffande vilka det med lika starka eller starkare skäl kan göras gällande att de inte bör få omfattas av arbetskonflikt. Såväl veterinärstyrelsen som SACO framhåller att det ur djurskyddssynpunkt inte föreligger skäl för det föreslagna undantaget, eftersom djurägaren, då nödslakt är påkallad, utan tillgång till besiktningsveterinär omedelbart kan låta avliva djuret för att detta inte skall åsamkas lidande.

Utskottet, som vill understryka att anlåtande av besiktningsveterinär vid nödslakt är — med visst undantag — nödvändigt endast om köttet är avsett att försäljas som människoföda, delar den uppfattning som framförts i nyssnämnda remissyttranden. Enligt utskottets mening föreligger inga bärande skäl att beträffande besiktningsveterinärer göra undantag från den av statsmakterna intagna ståndpunkten att rätten att tillgripa fackliga stridsåtgärder i princip skall tillkomma alla grupper av offentliga tjänstemän. Utskottet avstyrker således motionerna.

Med hänvisning till det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motioner, I: 167 och II: 187, inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 3 november 1970

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Strand (s), Dahlberg (s), Hübinette (m), Österdahl (fp)*, Andreasson (cp), Ivar Anderson (s) och Axelson (fp);

från a n d r a kammaren: fröken Wetterström (m), herrar Fredriksson (s), Göransson (s), Jonsson i Mora (fp), Nilsson i Kalmar (s), fru Sigurdson (s), fru Nilsson (cp) och herr Aldén (s).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.